

ikke tale om Selvstændighed. Og saa længe 11 pCt. af Vælgerne i Landkommunerne kunne beherske Sogneraadene — og saaledes er Stillingen i dette Øjeblik efter 54 Aars Forløb, forudsat at de ville organisere sig og benytte sig deraf —, saa længe kan man ikke tale om, at § 91 er opfyldt. Den er først opfyldt den Dag, da den almindelige lige Valgret er gennemført i kommunale Sager. Jeg føler mig sikker paa, at jeg her taler fuldstændig i Grundlovfædrenes Aand, men der kom en anden Aand, som blev raadende kort efter 1849, og som allerede i Begyndelsen af Halvtredserne begyndte at gøre sig gældende paa dette særlige Punkt. Troen blev afløst af Tvivl. Man begyndte at tale om Illusionerne fra 1849; man begyndte at blive bange for, hvad der var gjort i 1849. Det gav sig, som sagt, ogsaa til Kende paa dette Omraade. I 1853—54 fremkom der et Forslag om kommunal Valgret, og her kom man ind paa at sætte Skel paa et Sted, hvor det mindst af alt burde sættes, nemlig mellem den Mand, der har 7 Skæpper Hartkorn, og den, der har 1 Td. Hartkorn, eller mellem den, der har 2 Tdr. Hartkorn, og den, der har $2\frac{1}{2}$ Td. Hartkorn. Det er saa meningsløst, som vel tænkes kan. Er der nogen, der tør vove at paastaa, at den der har 1 Td. Hartkorn, er klogere end den, der kun har 7 Skæpper, eller at den, der har 2 Tdr. Hartkorn, er bedre end den, der mangler 1 Skæppe deri o. s. v. Men man var bleven bange, og den første Frugt heraf var Loven af 1855, den Lov, hvis Regler om den kommunale Valgret i Landkommunerne ere gældende den Dag i Dag. Loven af 1855 blev til paa en noget unaturlig Maade. Den blev til paa Grund af Tidens Tryk. Der havde den Gang været en politisk Kamp med Ministeriet Ørsted, og der var dannet en ny Regering, som man nødig vilde af med. Men denne Regering sagde som sit sidste Ord: Denne Forandring af Valgloven eller intet. Nu vilde man, som sagt, nødig fremkalde en Ministerkrise, og derfor gik man ind paa Valgloven af 1855, idet man erkendte, at det selvfølgelig var meget bedre end det der var overleveret fra Enevælden. Det var ganske vist — kan jeg gerne sige — hverken Fugl eller Fisk. Det var ikke i fuld Overensstemmelse med Enevældens Aand, men heller ikke med den fri Forfatnings, den ny Grundlovs Aand. Man gik imidlertid ind paa det, fordi det var en Forbedring, og fordi man ansaa det

for givet, at det ikke vilde vare længe, inden man fik en anden og bedre Ordning. Der var sikkert ingen i den danske Rigsdag i 1855, der tænkte sig Muligheden af, at hvad der da vedtoges, skulde komme til at gælde i 50 Aar. Saa hvilede Sagen, indtil vi fik Loven om Landkommunernes Styrelse af 6. Juli 1867 og Loven om Købstadkommunernes Styrelse af 23. Maj 1868. Under Forhandlingerne i 1866—67 om den kommunale Valgret blev der gjort mange forgæves Forsøg paa at komme bort fra, hvad der blev lavet i 1855. Det blev hævdet med Styrke fra den anden Side, at *endnu* var det ikke Tiden til at gøre nogen Forandring. Der blev lagt Eftertryk paa „endnu“. *Endnu* kunde Bestemmelserne fra 1855 gøre Fyldest, og man anbefalede at blive staaende derved *endnu* en Tid. Men ganske vist forudsattes der, at man ikke for bestandig kunde blive ved dermed, men at en Forandring een Gang vilde blive absolut nødvendig. Dermed var intet opgivet for Fremtiden, sagde den daværende Indenrigsminister, der endnu har Sæde i denne Sal. Han udtalte, at det var umuligt at gennemføre den kommunale Lov, som dog indeholdt mange Forbedringer i andre Henseender, undtagen man tog Punktet om Valgretten med fra Loven af 1855, men dermed opgav man ikke noget for Fremtiden. Han udtalte endvidere: I mine Tanker er det givet, at denne Lov ikke er den endelige Afslutning paa Lovarbejdet paa den kommunale Selvstændighed, og som han den Gang sagde, tænkte vistnok alle: det var ikke nogen endelig Ordning, der blev truffen. Det samme siger jeg og mange med mig i Dag, at det, vi have og have haft i snart 50 Aar, paa ingen Maade er den endelige Ordning med Hensyn til Kommunernes Selvvirksomhed.

Det var derfor saare naturligt, at Spørgsmaalet om den kommunale Valgret til Trods for Kommunalloven af 1867 og 1868 kort efter paa ny blev rejst med stor Styrke. Allerede i Begyndelsen af 70erne kom Forslag frem om lige og almindelig Valgret i kommunal Henseende. Det var det, den ærede sidste Taler omtalte som det, der nu særlig sætter Sindene i Bevægelse. Som baade han og den højtærede Indenrigsminister allerede antydede, har der været en Mangfoldighed af Forslag lige fra 1871 og til Dato. Jeg vil gerne tillade mig en kort Oversigt over de forskellige Forslag uden dog at komme nærmere ind paa deres Indhold, hvad der vilde blive alt for vidtløftigt. Jeg skal